

Koncepcja rozwoju zrównoważonego w świadomości i praktycznych działaniach mieszkańców gmin turystycznych

Implementacja idei rozwoju zrównoważonego ma szczególne znaczenie dla miejscowości i regionów turystycznych. Turystykę i środowisko łączą bowiem bardzo silne związki. Należy zauważyć, iż z jednej strony rozwój turystyki zależy bezpośrednio od występowania określonych zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz ich stanu jakościowego, z drugiej natomiast skutki tego rozwoju nie pozostają bez wpływu na ten stan. Niestety wśród tych skutków daje się zauważyć wiele takich, które prowadzą do negatywnych zmian w elementach środowiska naturalnego i społecznego, a w niektórych wypadkach nawet do ich całkowitej degradacji, czego konsekwencją jest obniżanie jakości wypoczynku uczestników ruchu turystycznego i jakości życia mieszkańców miejscowości i regionów turystycznych.

Warunkiem sine qua non urzeczywistnienia idei zrównoważonego rozwoju w miejscowościach i regionach turystycznych jest włączanie się w realizację jej zasad wielu podmiotów, wśród których należy wymienić podmioty gospodarki turystycznej (tzn. przedsiębiorstwa turystyczne, jednostki samorządu terytorialnego, oraz wiele innych organizacji zaangażowanych w obsługę ruchu turystycznego), społeczności lokalne oraz samych turystów. Istotną rolę w tym zakresie odgrywają mieszkańcy obszarów recepcji turystycznej. Ich aktywność i zaangażowanie w osiąganie celów rozwoju zrównoważonego nie tylko sprowadza się do ograniczania negatywnego oddziaływania realizowanej przez nich konsumpcji na środowisko, ale również przekłada się na ich zachowania w miejscu pracy, sprzyjając tym samym równoważeniu procesów produkcji i świadczenia usług. Można zatem przyjąć, że ekologizacja procesów konsumpcji pociąga za sobą ekologizację procesów wytwarzania. Rola mieszkańców w kształtowaniu rozwoju zrównoważonego polega:

- po pierwsze, na racjonalizacji wielkości i struktury spożycia z punktu widzenia jej wpływu na ład przyrodniczy, przestrzenny, ekonomiczny i społeczny.
- po drugie, na kreowaniu produktu turystycznego wysokiej jakości uwzględniającego wymogi nie tylko turysty, ale również szeroko pojętego środowiska (czyli takiego produktu, który nie prowadzi do nadmiernego zagęszczenia ruchu turystycznego, w którego rezultacie następuje przekroczenie takich podstawowych wskaźników ekologicznych, jak chłonność i pojemność turystyczna).

W pierwszym z wymienionych procesów uczestniczą wszyscy mieszkańcy gminy turystycznej, w drugim natomiast głównie ci bezpośrednio zaangażowani w obsługę ruchu turystycznego, czyli czerpiący bezpośrednio dochody z turystyki.

Celem prezentowanego artykułu jest analiza i ocena świadomości i aktywności społeczności lokalnych w zakresie równoważenia rozwoju społeczno-gospodarczego gmin turystycznych. Przedmiotem zainteresowania Autorów stały się praktyczne przejawy zaangażowania się mieszkańców wybranych gmin w realizację idei rozwoju zrównoważonego i turystyki zrównoważonej. Podstawą rozważań i wyciągania wniosków były wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród ponad czterystu mieszkańców pięciu atrakcyjnych turystycznie gmin Dolnego Śląska, tj. Jeleniej Góry, Karpacza, Szklarskiej Poręby, Podgórzyna i Świeradowa Zdroju.

Wyniki badań empirycznych świadczą, że podejście mieszkańców do wspomnianej idei jest zróżnicowane i zależy od gminy, w której mieszkają. W większości respondentów są świadomi swojej odpowiedzialności za rozwój zrównoważony gminy, uznając że to właśnie ich zachowania w dużym stopniu go kształtują. Blisko 70% badanych deklaruje swój udział w trosce o środowisko naturalne podając jednocześnie konkretne przykłady działań podejmowanych w celu jego ochrony. Zestawiając te przykłady z listą działań na rzecz środowiska opublikowaną w 1997 roku w *Podręczniku ekoespołów*, należy je uznać za niewystarczające. Zidentyfikowano, że podstawowymi przesłankami ekologizacji konsumpcji są czynniki ekonomiczne, a dopiero w drugiej kolejności wiedza nt. stanu środowiska. Ustalono również co przeszkadza mieszkańcom gmin turystycznych włączanie się w proces równoważenia rozwoju. W opinii respondentów największymi barierami są oczywiście względy finansowe, ale również niedostatek wsparcia ze strony władz samorządowych oraz brak czasu i inne problemy, z którymi borykają się oni aktualnie.

Podsumowując wyniki badań należy zauważyć, że samoocena świadomości roli mieszkańców gmin turystycznych w równoważeniu rozwoju jest wysoka. Jednak nie idą z nią w parze konkretne działania. Zachowania proekologiczne charakteryzują się niskim stopniem komplementarności i integralności. Osoby podejmujące tego typu działania często cechuje „słomiany zapał” i brak systematyczności.

Świadczyć to może o nie wystarczającej wiedzy środowiskowej i słabej znajomości praktycznych sposobów i narzędzi implementowania zasad koncepcji rozwoju zrównoważonego. Niemniej jednak jako przyczynę takiego stanu, można tu również wymienić brak odpowiednich rozwiązań organizacyjnych, a także infrastrukturalnych umożliwiających włączanie się w ten proces większej części społeczności lokalnych. Zarówno w tym pierwszym, jak i drugim aspekcie wiele do zrobienia mają władze gminne.

Prof. ANDRZEJ RAPACZ

Dr PIOTR GRYSZEL

Dr DARIA E. JAREMEN

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Rola gestorów obiektów hotelarskich w edukacji gości na rzecz rozwoju zrównoważonego

Koncepcja rozwoju zrównoważonego turystyki, jej założenia i zasady są szeroko opisywane w publikacjach naukowych i popularno-naukowych. Z tego względu można byłoby przyjąć, że idea ta jest powszechnie znana i powinna być społecznie akceptowana. W tym kontekście rodzi się pytanie czy znajomość tej koncepcji jest na tyle głęboka i ugruntowana, że pozwala na jej aplikację. Badania prowadzone w zakresie praktycznej implementacji zasad turystyki zrównoważonej dowodzą, iż jest z tym zdecydowanie gorzej niż z samą świadomością istnienia wspomnianej koncepcji. Jak twierdzą J. Zdebski i R. Winiarski „w turystyce rozwój zrównoważony to ciągle raczej postulat niż rzeczywisty program działania”¹⁾. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest niedostateczna wiedza interesariuszy²⁾ nt. korzyści i środków wdrażania koncepcji turystyki zrównoważonej. Wśród wspomnianych interesariuszy ważną grupę stanowią konsumenci dóbr turystycznych. Wzorce konsumpcji turystycznej mają istotny wpływ na jej skutki w środowisku przyrodniczym, społecznym i ekonomicznym. Im model konsumpcji turystycznej bardziej oddalony od modelu konsumpcji zrównoważonej tym oddziaływanie to ma charakter bardziej destruktywny. Jeśli natomiast turyści przyjmują wzorec tzw. konsumpcji wystarczającej do zaspokojenia potrzeb, tym jej oddziały-

Ekologizacja procesów konsumpcji wymaga nie tylko dobrej woli konsumentów, w tym wypadku mieszkańców gmin turystycznych, ale również stworzenia warunków technicznych jej realizacji, co często leży poza możliwościami poszczególnych jednostek wspólnoty lokalnej.

wanie na środowisko jest łagodniejsze i rodzi mniej negatywnych konsekwencji. Udział turystów w procesie realizowania celów rozwoju zrównoważonego ma przede wszystkim wymiar ekologiczny i sprowadza się do zmian w ich zachowaniach nabywczych oraz odchodzeniu od konsumpcji nadmiernej, nieuzasadnionej wielkością rzeczywistych potrzeb, bez oglądania się na potrzeby innych. Wymaga to zmiany względnie trwałych struktur jakimi są postawy, co nie jest sprawą prostą i natychmiastową. Niemniej jednak kształtowanie postaw jest możliwe, zwłaszcza gdy jest wspomagane przez dostarczanie konsumentom odpowiedniej wiedzy. To właśnie wspomniana wiedza jest podstawą przyjmowania i utrwalania odpowiedniego modelu konsumpcji turystycznej, którego istotą jest zaspokajanie potrzeb turystycznych przy jednoczesnym dążeniu do ograniczenia zużycia zasobów naturalnych, energii, redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska oraz uwzględnianiu prawa przyszłych pokoleń do zaspokajania ich potrzeb w zakresie wypoczynku w sposób wystarczający. Wiedzę tę turyści zdobywają w różny sposób. Głównymi źródłami informacji są oczywiście szkoła, bliscy i środki publicznego przekazu. Niemniej jednak należy tu wskazać na niemałe znaczenie samych oferentów produktów i usług turystycznych. Wytwórcy tych dóbr i usług nie tylko powinni podpowiadać jak konsumenci powinni postępować, ale również umożliwić im to poprzez dostarczenie odpowiednich wskazówek i często narzędzi.

Celem prezentowanego artykułu jest omówienie roli dostawców usług turystycznych w edukacji ekologicznej turystów. Za przykład wybrano gestorów obiektów hotelarskich. Podstawą wniosku stały się wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wiosną 2009 roku w blisko 30% hoteli funkcjonujących w województwie dolnośląskim a zlokalizowanych w najatrakcyjniejszych miejscowościach turystycznych regionu. Próbę badawczą stanowią właściciele/menedżerowie obiektów. Ankieta dostar-

¹⁾ Winiarski R., Zdebski J.: Psychologia turystyki, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, s. 20, Warszawa 2008

²⁾ B. Choi, *Barriers Effective Implementation of Policy: Sustainability In Tourism Destinations*, PhD Thesis, University of Surrey, Guildford 2005, za: J. Ćwiklińska, *Działania public relations w upowszechnianiu koncepcji turystyki zrównoważonej*, w: *Zrównoważony rozwój turystyki*, praca zbiorowa pod red. S. Wodejki, SGH, Warszawa 2008, s. 13-30 oraz A. Rapacz, P. Gryszel, D. E. Jaremen, *Udział mieszkańców w realizacji strategii idei zrównoważonego rozwoju w gminach turystycznych*, w: *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, praca zbiorowa pod redakcją G. Gołębskiego, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2008, s. 162-179, A. Rapacz, P. Gryszel, D.E. Jaremen, *Zasady zrównoważonego rozwoju w praktyce funkcjonowania obiektów hotelarskich*, w: *Zrównoważony rozwój turystyki*, praca zbiorowa pod red. S. Wodejki, SGH, s. 365-386, Warszawa 2008